

AUTORSKÉ PRÁVO: LICENCE JAKO EFEKTIVNÍ NÁSTROJ PRÁCE S MAPOVÝMI PODKLADY

COPYRIGHT: LICENCES AS AN EFFECTIVE TOOL
FOR WORKING WITH MAPS

Alena Vondráková¹

Summary

Copyright protection in the world corresponds to the general level of the legislation of the particular country. Czech Republic is one of the developed countries in the socio-economic characteristics of the countries of the world. Similarly, the legislation of the Czech Republic is among the above average within a worldwide standard, but copyright protection belongs among the average and in certain areas of expertise to below average. Copyright protection as well as other intellectual property rights is increasingly gaining importance in connection with the phenomenon of the information society and information technology capabilities, including internet and mobile environments. It is always necessary to thoroughly follow the license terms and conditions. Knowledge of licensing options can be an effective tool for exploiting the data sets and maps and it is also a good tool for protecting new products.

1 Úvod

Ochrana autorských práv ve světě odpovídá většinou obecné úrovni legislativy dané země. Česká republika patří k rozvinutým zemím v rámci sociálně-ekonomické charakteristiky států světa. Stejně tak legislativa České republiky patří mezi nadprůměrné v rámci celosvětového standardu, avšak ochrana autorských práv patří spíše k průměrným a v určitých oblastech odbornosti až k podprůměrným, o čemž svědčí i skutečnost, že Česká republika figurovala v minulosti na tzv. Watch Listu, seznamu zemí ve světě, které neúčinně chrání práva k duševnímu vlastnictví (Vondráková, 2012).

Novou právní úpravou se Česká republika zařadila mezi vyspělé země s vysokou úrovní ochrany nejčastěji realizovaného autorského práva, avšak oblast kartografie a geoinformatiky byla v době realizace této právní úpravy

¹ Vondráková Alena, RNDr., Ph.D., Katedra geoformatiky, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 17. listopadu 50, 771 46 Olomouc, tel.: 585634517, e-mail: alena.vondrakova@upol.cz

opomenuta a v zákoně je zastoupena pouze ochranou „díla kartografického“ bez další specifikace (v připravovaném znění se situace nijak zásadně nezmění). Výsledkem tohoto nedostatečného pokrytí oblasti kartografie a geoinformatiky je situace, kdy řada autorů neví, jaká díla a produkty vlastně mohou ke své práci využívat a jak chránit výsledky své tvůrčí činnosti, a to jen proto, že většina odborných termínů z oblasti kartografie a geoinformatiky není v legislativě jednoznačně determinována.

V rámci projektu Zvýšení efektivity ochrany autorského práva v kartografii a geoinformaticke, který je v současnosti realizován pod záštitou Technologické agentury České republiky, umožnil provedení komplexní analýzy problematiky autorského práva v oblasti kartografie a geoinformatiky a návrh možných postupů pro jeho efektivní ochranu v České republice. Hlavním nástrojem je přitom odborná diskuse vedoucí k všeobecně uznávaným názorům a konsensům a osvěta odborné i laické veřejnosti, protože jak se ukázalo, hlavním problémem není nedostatečná legislativa, ale právě nedostatečná informovanost a autorsko-právní „gramotnost“ uživatelů a tvůrců děl.

Velmi důležitou oblastí je tzv. licenční politika. Licence umožňují využívání již existujících děl a produktů na základě předem stanovených podmínek, umožňují autorům jejich šíření bez obavy zneužití díla a poskytují tak jak možnost ochrany díla, tak především možnost efektivně díla a produkty využívat. V oblasti mapové tvorby je tato oblast o to významnější, že například podkladová data uživatel v naprosté většině případů nevytváří sám, ale využívá již existujících mapových děl k vytvoření díla vlastního.

2 Licence podle autorského práva

Podle ustanovení § 12 Autorského zákona platí, že autorské dílo lze užít jen se svolením autora. Toto svolení autor smlouvou. Výjimky, kdy lze dílo užít bez smlouvy, jsou výslovně uvedeny v Autorském zákoně a jedná se například o užití pro osobní potřebu, citace apod.

§ 46 Autorského zákona přímo stanoví základní podmínky týkající se licenčních smluv. Licence může být poskytnuta jako licence výhradní nebo licence nevýhradní. V případě nevýhradní licence je autor díla nadále oprávněn k výkonu práva užívat své dílo takovým způsobem, ke kterému licenci udělil, jakož i k poskytnutí licence třetím osobám. Velmi důležité ale je, že se nemusí jednat o smlouvu konkrétní a „na míru psanou“, ale tvůrce může využít již existujících licenčních nástrojů, například v podobě licencí Creative Commons.

Licence je tedy určitá forma právního dokumentu, který obsahuje soudně vymahatelné podmínky specifikující pravidla používání produktu (kartografického díla, GIS softwaru, databáze, apod.). Autorsko-právní licence uděluje oprávnění k výkonu práva dílo užit, přičemž nabyvatel je povinen licenci využít. U licence výhradní a nakladatelské je nutná písemná forma. Souhlas s uzavřením licenční smlouvy může být vyjádřen i provedením úkonu k užití díla (např. při instalaci softwaru). Existují mezinárodně používané licence, které jsou jasně definovány, a autor dílo může publikovat přímo s jejich uvedením. Licence se liší pro použití v oblasti informačních technologií (geografických informačních systémů) a v oblasti kartografických produktů.

2.1 Licence v oblasti informačních technologií

V oblasti informačních technologií jsou nejpoužívanější licence, případně způsoby označení produktu, následující:

- public domain a GNU General Public License – pod tímto označením se jedná o volné dílo, je povoleno do něj zasahovat, šířit jej i v pozměněné podobě, a to v podstatě bez jakýchkoliv omezení
- cardware – autorská práva si autor ponechává, do software (produktu) se nesmí nijak zasahovat, šíření je zpravidla ošetřeno nějakým licenčním ujednáním a omezení záleží na autorovi
- freeware – autorská práva si autor ponechává, do software (produktu) se nesmí nijak zasahovat, šíření je však v původní podobě neomezeně povoleno a omezení jsou realizována pouze výjimečně
- shareware – autorská práva si autor ponechává, do software (produktu) se nesmí nijak zasahovat, šíření je omezeno většinou licenční nebo distribuční smlouvou a zpravidla jsou realizována časová omezení funkčnosti
- komerční licenční software – autorská práva si autor ponechává, do software (produktu) se nesmí nijak zasahovat, šíření je přísně zakázáno a omezení záleží na rozsahu licence daného produktu
- OEM – zkratka z angl. Original Equipment Manufacturer – software šířený v rámci určitého „balíčku“, autorská práva si autor ponechává, do software (produktu) se nesmí nijak zasahovat, šíření je přísně zakázáno, produkt nebývá nijak omezen
- Open source – autorská práva si autor ponechává, do software (produktu) se smí zasahovat, šíření je povoleno i v pozměněné podobě (ale může být dále ošetřeno dalším licenčním ujednáním) a omezení zde zpravidla není

2.2 Další typy licencí

Zpravidla v netechnologické oblasti geografických informačních systémů a v kartografii jsou používány následující licence:

- Copyright – toto označení lze přeložit jako „všechna práva vyhrazena“, pokud s produktem pod tímto označením chce kdokoliv jakkoliv manipulovat ve smyslu užití díla podle autorského zákona, musí kontaktovat autora (příp. majitele autorských práv) a získat od něj souhlas.
- Creative Commons – označení lze přeložit jako „některá práva vyhrazena“ – jedná se o doplnění (nadstavbu) klasického copyrightu, kdy autor prostřednictvím této licence (označení) plošně uzavírá se všemi potenciálními uživateli díla smlouvu, na základě které jim poskytuje některá svá práva k dílu a jiná si vyhrazuje, autor tak při určitém nakládání s produktem nemusí kontaktovat autora, protože některá práva jsou uvolněna už samotnou licencí. Licence vznikají kombinací různých práv a povinností.

2.3 Otevřená data a jejich použití

V současnosti je velkým mezinárodním trendem vytvářet a poskytovat tzv. otevřená data. Název je však zavádějící – data nejsou „otevřená“ ve smyslu zcela volného použití, ale jsou „otevřená“ vždy pouze v určitém stanoveném rozsahu. Existuje několik stupňů „otevřenosti“ dat, což je definováno například v rámci eGovernmentu v gesci Ministerstva vnitra České republiky. Obecně lze konstatovat, že otevřená data by měla být strojově čitelná, strukturovaná, aktuální a online a dostupná a využitelná bez omezení. Tento pojem je již dokonce součástí strategických dokumentů ČR, jako například Směrnice 2003/98/ES o opakovaném použití informací veřejného sektoru, Strategie Digitální Česko v. 2.0: Cesta k digitální ekonomice, Strategie vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014 a Strategie rozvoje veřejné správy 2014–2020.

Prostorová data jsou však specifická a tím vznikají i potíže při jejich zpracování a licencování. Jak uvádí Charvát (2014) problémy vznikají především proto, že je přirozené kombinování prostorových dat a tím odvozování nových datových sad. Zpravidla je potom řešen problém, kdy například tematická data jsou „otevřená“ a je možné je bez problémů využívat, ale topografická data mají licenci restriktivnější. A není možné dodržet open-licenci při použití datové sady s restriktivnější licencí, pokud by nebyly dodrženy podmínky například „share-alike“, tj. že výsledné dílo je šířeno pod stejnou licencí jako některá z využitých datových komponent.

Jako příklad lze uvést problematiku kombinace dat Evropské Environmentální Agentury, kde se jedná o data poskytovaná pod otevřenou licencí Public Domain Licence, při kombinaci s daty OpenStreetMap (Open Data Commons Open Database License, která stanoví, že data lze kopírovat, distribuovat, sdělovat veřejnosti a upravovat, pokud je jako zdroj uvedena OpenStreetMap a jeho přispěvatelé, výsledné dílo však musí být šířeno pod stejnou licencí). Při kombinaci těchto dat nikdy nemůže být výsledek publikován pod zcela otevřenou licencí nebo naopak pod plným copyrightem.

3 Závěr

Ochrana autorského práva, stejně jako ostatních práv duševního vlastnictví, nabývá stále větší důležitosti v souvislosti s fenoménem informační společnosti a možnostmi informačních technologií, včetně internetového prostředí a mobilních sítí. Zpřístupňování autorských děl či jiných předmětů ochrany prostřednictvím těchto technologií neznamena, že jsou komukoli volně k dispozici a že je lze bez dalšího volně užit. Vždy je potřeba důsledně dbát na dodržování licenčních pravidel a podmínek.

Znalost licencí a jejich možností je efektivním nástrojem pro využívání datových sad a mapových podkladů a je současně dobrým nástrojem pro ochranu nově vznikajících produktů. Vždy je však třeba důsledně dbát na dodržení všech požadovaných pravidel a závazků.

Příspěvek je realizován v rámci projektu TD020320 s finanční podporou TA ČR.

Literatura

- [1] Česká republika. *Zákon 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a změně některých zákonů (autorský zákon)*. In 2000 Sb. 2000, 36, s. 1658-1678.
- [2] Charvát, K. *Problémy s licencováním prostorových dat*. Seminář Autorské právo & Open Data, Praha, 2014. Dostupné z: http://www.apkg.upol.cz/wp-content/uploads/2014/09/7_SemPra_B2.pdf
- [3] Kubáň, M. *Úvod do otevřených dat – přínosy a příklady využití v praxi v ČR a zahraničí*. Seminář Autorské právo & Open Data, Praha, 2014. Dostupné z: http://www.apkg.upol.cz/wp-content/uploads/2014/09/5_SemPra_B2.pdf
- [4] Vondráková, A. *Autorské právo v kartografii a geoinformatice*. Edice TERRA NOTITIA, Katedra geoinformatiky UP Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 126 s. ISBN 978-80-244-3205-2